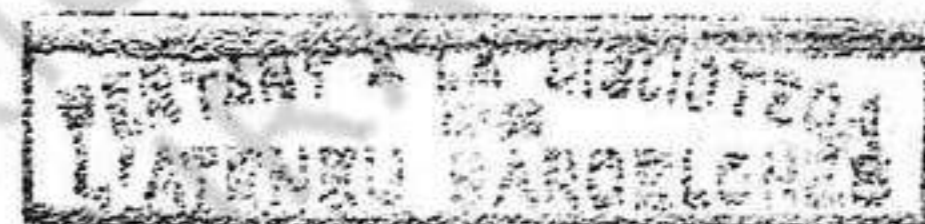

LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

VINDICTA PÚBLICA

Aquests dies passats, romanguérem perplexes en llegir una pissarra, penjada a la façana de la Casa de la Ciutat per ordre de l'Alcaldia.

En aquella pissarra, hi havia escrit, amb lletres grosses i ben visibles, el nom d'uns industrials acusats de vendre llet adulterada, amb la intenció que el poble els conegués i pogués així vituperar-los públicament, i amb el propòsit, segurament, d'obtenir per aquest sistema una major pulcritud en la transacció dels articles alimenticis.

Poguérem sentir els comentaris del poble, favorables a la disposició de l'Alcaldia, en la seva inconsciència i manca absoluta de sentit jurídic. El poble sempre es sent satisfet quan creu que s'ha fet justícia, encara que no s'aturi a pensar si la pena imposada és la que correspon al fet delictiu; si dins la mateixa justícia el càstig resulta injust. I és que, encara que en el fons individual sempre hi hagi, per regla general, un gran sediment de bondat innata propensa a la commiseració i en alt grau sensitiva, en el sentiment collectiu de la massa hi sol surar una certa flaire de justícia insatisfeta, que s'alegra i s'alçura, a la seva manera, quan pressent el càstig del culpable. El poble, en conjunt, és superlativament impressionable, i s'abandona i es deixa portar inconscientment per aqueixa impressió que el governa i l'impulsa de moment. Per això, la responsabilitat dels dirigents és

tant més greu, quant més errats són els camins que en la seva actuació li marca.

Però a nosaltres, que volem tenir el raciocini i la serenitat per norma i que prescindim del sentiment davant el cas concret a judicar, aquella pissarra ens féu pensar molt i ens suggerí una infinitat de coses. Aquella pissarra—posada amb sana intenció per part de l'Alcaldia—era, al nostre entendre, un símptoma fatal de decadència, una funesta expressió de manca de sentit jurídic en l'Autoritat, una lamentable mostra de procediments inadequats i contraris al dret i a les llibertats del poble.

Que l'adulteració dels articles alimenticis s'ha de castigar, tant i més quan es tracta de la llet, que pels malalts i pels infants ha d'ésser d'una puresa màxima; que s'ha de castigar no sols això, sinó tot el que suposi incompliment de les disposicions emanades d'Autoritat competent, no hi ha dubte, i no serem nosaltres dels que s'hi oposin. Però, en el cas concret al qual ens referim, nosaltres no hi hem vist solament el càstig, sinó la declaració tàcita d'impotència de l'Autoritat, que és un fet sensible i un símptoma fatal.

Si l'Alcaldia no se sent amb forces legals per a fer complir com cal les lleis, les ordenances o les seves mateixes disposicions, té el camí ben traçat: els Tribunals faran justícia. Però entre això, que és la norma jurídica, o procedir com ha fet l'Alcaldia, hi ha un abisme insondable que nosaltres no estem disposats que se'ns faci saltar sense la més enèrgica protesta.

Ja sabem que se'ns pot dir que en algunes parts d'Espanya i de l'Estranger es fa així com aquí s'ha fet, però això no pot abonar la bona qualitat del concepte importat.

El fet de posar a la vindicta pública el nom d'uns industrials per haver faltat a la llei, ens sembla antidemocràtic, antisocial i anacrònic.

En l'antiga Roma, la vindicta pública era un càstig corrent. A Mallorca mateix, entre altres ordinacions, podem citar-ne una de l'any 1393, la de N'Abella, que diu: "Perço provehim e ordonam que aytals mercaders e altres ja abatuts o qui daquí avant se abatran, sien a messions comunes de la universitat del dit Regne ab veu de crida ab trompes publicament denunciats anomenats e scrits en los lochs publichs..." I, en aquella època, no hi havia conculcació del dret, per quant expressament es determinava aquesta pena en l'ordenança. Així eren les pràctiques del temps medieval, tant en desharmonia amb els dies actuals, de domini de la llibertat i de la democràcia.

El fet que comentam és ben similar al de fer córrer la vergonya per places i carrers als condemnats, tan usual en els segles passats; és el sanbenito inquisitorial que es posava com a pena denigrant; i, d'aquells anys ençà, creim nosaltres que les constitucions i les lleis dels pobles han progressat prou en sentit més moral i més humanitari, perquè ara el Batle ressusciti funestament aquells procediments arreconats per la civilització triomfant.

Aquestes pràctiques són similars també a la pena de la marca del foc—d'un foc moral si es vol, que no per això deixa d'ésser menys irresistible—que per alguns serà ben suportable i a altres, en canvi, els pesarà com llosa de plom per tota la vida, perquè no totes les persones tenen la mateixa susceptibilitat ni la mateixa consciència, i en aquesta desigualtat radica precisament la immoralitat i la injustícia de la pena.

Per altra part, no creim que sense mancar moralment al dret, es pugui difamar públicament la gent. ¿Què diria el mateix Batle, si el Tribunal de Justícia imposàs a un condemnat la pena de passejar la Ciutat a so de tambor i amb un cartell al coll que proclamàs la vindicta pública? ¿No s'aixecaria impetuós contra aquesta aberració, en nom de la llibertat i de la democràcia?

Però en el fons de la pissarra de la qual hem parlat, hi ha encara més temes a raonar. Hi veim una manca absoluta d'educació cívica per part, no solament dels industrials sotmesos al judici popular, sinó de tot el poble en general i de l'Autoritat en particular.

La costum de no complir la llei, de fer cas omís de les ordres donades per l'Autoritat, ha fet que aquesta, per voler-se imposar una sola vegada, hagi hagut de fer ús de procediments extrems i inacceptables. Si l'Autoritat hagués acostumat el poble a fer-se respectar, el poble estaria educat en la llei i en la mateixa llei s'empararia.

No existeix l'educació social de què parlam, i hi ha moltes raons perquè sigui tan aspra la realitat. No s'ha educat mai cívicament el poble. S'han dictat lleis i no s'han fet complir, i això ha contribuït a la ineducació actual i a l'anarquia.

Ja sabem que l'educació social del poble ha de començar en el si de la família i a l'escola pública, però si després no hi ha la col·laboració de l'Autoritat que la sostengui i l'augmenti, sobra la primera per ineficaç.

Mentre hi hagi cartellets governatius als cinemes, tramvies, etc., amb els que es donen ordres que no es compleixen; mentre hi hagi ordenances de policia i sanitat municipal que continuïn desconegudes

del poble per manca de la seva eficàcia, no hi haurà educació cívica, i les faltes comeses en un moment donat i per una causa determinada tendran un principi eximent. Així és que tota la culpabilitat no resideix en el contraventor, sinó també, i en grau més alt, en l'Autoritat que ha fet deixadesa dels seus drets i de les seves obligacions, en no fer complir sempre i en tots els casos la Llei.

Aquestes suggestions i encara altres més, ens han ofert les pissarres de la Plaça de Cort.

ROTONDA

Hi ha els que prefereixen les realitats i els que amen les idees; pels primers hi ha objectes i objectius; pels segons, causes fins, essències i fenomens independents de tota conveniència immediata, és a dir, de satisfacció de necessitats i desigs.

La *Idea* de Plató, que d'antuvi significava *punt de mira*, està a un pla ultra-tellúric, enc que les dades les subministri la realitat; si bé segons Plató els éssers només són semblances de la idea, còpies de l'invisible original.

* * *

La contemplació seria la recerca de la idea davant la percepció de la natura. *Contemplar és viure* deia En Joan Alcover, i segons la filosofia kantiana, tractant qüestions d'Art, acció i contemplació són idèntiques.

Si les coses del món sensible poguessin satisfer les ànsies humanes, l'Art no seria una necessitat. En una altra "Rotonda" publicada en aquesta revista (n.º 53, maig de 1932) en què es té per aspiració màxima descriure un circuit d'idees, dèiem quelcom sobre la forma poètica. I ara, podríem demanar-nos per què hi ha Poesia i quina és la seva finalitat.

Bé és sabut que la poesia, com l'Art en general, s'atribueix per uns a l'anhel d'evasió de la realitat, com per altres a la transformació de les passions en disposicions virtuoses.

És una subtil paradoxa que aquesta evasió hagi de fer-se, degut als límits humans, mitjançant la imitació.

La poesia s'abeura en la realitat. Diu Ramon Lull (1): «Car en així com lo mirall representa e demostra la figura e figures estants en la sua presència, en així les coses sensuais són escala e demostració per les quals puja hom a haver coneixença de les coses intel·lectuals»: I després «Com lo mestre de la nau ha en preposít

---

(1) *Llibre de Contemplació*, Tom. IV.

que bastesca nau e té denant si la fusta d'on vol fer nau, adoncs és vista sensualment la matèria de la nau e la nau és vista intel·lectualment».

En Poesia també hi ha idees i imatges, i malgrat la importància capital de la forma poètica, conté aquella quelcom més que l'eufonia del vers, ja que requereix expressar bellament un concepte amb imatges, combinar sàviament elements sensuais i intel·lectuals.

* * *

El significat que es dóna sovint a la paraula *somni* indica a les clares que consideram que somniar és un bé. I el somni és realitat transformada o trossejada d'una faisó inconeguda, malgrat les interpretacions que els nous Daniels de la Psicologia han volgut donar al mecanisme del somni.

Els infants són uns vers creadors de ficcions en llurs jocs; i el poeta potser serva a través de la vida un sediment d'infant en grau superior a altres homes. Els jocs infantívols són moltes voltes *imitació*, i s'abstreuen de llur entorn els que hi prenen part.

Mes una cosa és imitació i altra, còpia. Allò que és imitat ens és plaent potser pel goig de la possibilitat de reviure coses passades i d'establir comparances. Ja diu Despreau, glossant un pensament de la retòrica aristotèlica:

*Il n'est point de serpent ni de monstre odieux
que par l'art imité ne puisse plaire aux yeux.*

La *Iliada* és una obra més bella que la guerra de Troia. L'art realista de finals del segle passat és antipoètic en quant cobejava, amb el seu vol gallinaci, calcar, més que imitar.

* * *

La novella, ve a dir-se, és una forma heroica venguda a menys. Gairebé és l'única èpica del nostre temps. Ni les guerres napoleòniques, ni la de l'any 14 han estat cantades per magnes poemes, però no hi han mancat novel·les famoses que han encastat els arguments en els fets bèl·lics.

En la novella i el drama, gèneres pròxims malgrat les seves característiques particulars, l'art i la vida s'acoblen més que en la poesia autòctona.

El Quixot apart, la novella als segles XVIII i XIX ha tengut tanta florida que ha estat conreada per alts escriptors com Goethe,

Walter Scott, Dickens, Manzoni, Flaubert, Stendhal, Balzac i el formidable Dostoiewski.

Requereix la novella, com el drama, interès i emoció. Són condicions necessàries, però no suficients; la resta la faran els bons models o el numen dels autors.

Tot recordant el món nostre, novel·les i drames ens porten a les mansions de la ficció, i així són una apariència més en aquest món d'apariències.

BARTOMEU FORTEZA

COMIAT

EN LA MORT DE LL. OBRADOR

LI vaig prometre anar-hi aquella nit,
aquella nit d'horror i d'agonia.
Quan só a la porta,—o dolorós neguit!
o anguniosa i fetillera via!

Ses mans eren en creu damunt el llit
i amb els ulls clucs immòbil romania...
Jo em llenç vers son capçal, i en un llarg crit
li dic tot el que en un mot no gosaria.

Sols ell no em pogué dar el trist adéu.
Al llit de mort restà quiet i greu,
els ulls contrets d'una angoixa infinita...

I ara jo, sens consol, vaig a l'atzar
per aquell darrê esguard que no em donà,
per la paraula que no me fou dita!

GUILLEM COLOM

31 de març 1933.

GOETHE I LA QUÍMICA ¹⁾

L'ANY 1831, tot just un any abans del seu traspàs, escrigué Goethe un article en el que féu la història dels seus estudis botànics, i entre altres coses deia el següent:

“Fa més de mig segle que se'm considera en la nostra terra, i àdhuc més enllà de les seves fronteres, com un poeta, i potser jo mateix deixi que per poeta me tinguen; en canvi, no és massa conegut, i molt poc ha merescut l'atenció de la gent el que m'hagi afadigat, estudiant sollicitament la naturalesa, observant amb tota cura els seus fenomens generals físics i orgànics, perseguint totes les seves manifestacions apassionadament i calladament”.

La consciència tranquil·la i una mica amarga de l'esforç no reconegut que ens revelen aquests mots, avui no la podria expressar Goethe, perquè tota la seva obra ha estat estudiada amb una amor i una constància, de la qual potser no hi ha un altre exemple en el món; i no tan sols la seva obra, sinó la vida, tal vegada la més gran de les seves obres, s'ha recollit acuradament, i ara, en acomplir-se el primer centenari de la seva mort, resta amb tota seguretat molt poc per conèixer d'aquest geni, anomenat amb tota raó la darrera baula de la cadena dels homes universals.

Goethe s'apassionà des de la seva juvenesa per tot el que constitueix la riquesa més preuada de la humanitat. Tal volta, avui, el seu ideal de cultura es trobi quelcom abandonat, per desgràcia nostra. Com escrigué Curtius no fa gaire (2), en el segle de les botzines parlants i de les tropes de xoc, Faust i Wilhelm Meister han perdut llurs drets i han de cedir el pas a un mot d'ordre polític, perquè la cultura no pot triomfar, sinó és allà on el camp d'existència econòmica doni un mínim de llibertat i de possibilitats d'evolució.

Però, si nó podem seguir-lo en el seu ideal cultural, ens resta

---

(1) Conferència organitzada per l'“Ateneo de Oviedo”, llegida en el Paranimf de la Universitat d'aquella ciutat, el 10 de desembre de 1932.

(2) ERNST-ROBERT CURTIUS.—*L'abandó de la cultura*.—*La Nostra Terra*, 49, 21 (1932).

sempre com un far guador el pur exemple de la seva vida gastada en la recerca constant de les valors absolutes, arborada per una ànsia perennal d'assimilar tot el que hi ha d'essencial en la naturalesa; perquè la cultura al cap d'avall no és altra cosa que la concentració del món en l'home, o l'ascensió de l'home vers el món (Scheler). I és, precisament, per l'exemplaritat del seu interès apassionat per tot quant rodeja l'home, i l'aixeca, i l'empeny a la conquesta dels més alts fins, pel que ens resulten tan interessants les experiències de Goethe; pel que aquelles facetes, purament secundàries al mig del seu llavorar fecund, se'ns mostren avui amb un valor insospitat i de durada.

Anit, vinc aquí per parlar-vos de Goethe en les seves relacions amb la química. D'antuvi, puc afirmar que Goethe, com a químic, malgrat la intensitat i la constància del seu interès per aquesta ciència, no el podem comptar entre els homes genials que l'han cultivada, si ens hem d'atendre exclusivament als resultats de les seves pròpies investigacions. I amb tot, com és ver que ens resulta atractívol i educador contemplar una intel·ligència tan poderosa com la del savi de Weimar atreta per la química que en el seu temps anava alçant-se, a l'horitzó, amb resplendors d'albada! Ell intuïa el que arribaria a ésser aquella ciència reclosa en les apotecaries, perquè en el seu temps l'ofici de químic era gairebé desconegut, i no existia cap monjoia que destriés el rang i l'activitat de la química i de la farmàcia.

Féu els seus primers estudis químics en plena juvenesa, a la seva època d'estudiant de Leipzig. Des dels 18 anys fins a la mort, mai no deixaren d'ocupar-lo. Dos mesos abans de morir, Goethe, vellet de 83 anys, encara sabia trobar lleure per escriure a Wackenroeder sobre "les substàncies dites sucres de les plantes", i precisament exposà aleshores una opinió que les modernes investigacions d'Emil Fischer sobre els glucòsids vendrien a confirmar (1).

Aquesta amor de Goethe pels estudis científics que auriola la seva llarga vida ens ajuda força a comprendre'l i a entendre la seva poesia; s'ha escrit amb molta de raó que la ciència mai no destrueix meravelles, sinó que se limita a col·locar-les més altes o més profundes. Per altra banda, existeix una analogia molt íntima entre la creació científica i la creació de l'artista, almenys en el primer moment del procés creador, a l'instant de l'aparició de les idees.

(1) K. BRAUER.— *Goethes Briefwechsel mit Wackenroeder*. Festgabe E. O. Lippmann. pàg. 159-175 (1927.)

“Sentiments, intuïcions, comparances, immediata certesa interior; tals eren els mitjans amb què s’acostava Goethe al misteri de les inquietes apariències”. I ¿no són, precisament, els mateixos de què en tot temps s’han servit els grans homes de la ciència? Escoltau, per exemple, el que escriu el professor Sylvanus Thomson en la seva *Vida de Lord Kelvin*:

“Observació, experiència, anàlisi, imaginació; tot això és necessari; però ¿és possible aplegar totes aquestes facultats? Hi ha quelcom que ens revela l’existència del que anomenam intuïció dels grans mestres; intuïció que, ben segur, es troba més aviat d’acord amb les facultats innates del geni artístic que no amb les disciplines de l’analista o del professor de lògica”.

He de veure, de seguida, alguns exemples de la força intuïtiva de Goethe respecte d’algunes de les qüestions químiques que interessaren en el seu temps; però, per mi, el que resulta vertaderament interessant, en un home com ell, no és precisament aquest atalaiar genial damunt l’esdevenidor, aquesta mena d’endevinalles reduïdes en nombre i d’importància limitada, pel que a la química fa referència, que tant s’ha exalçat; per mi, el que és veritablement interessant és el contemplar l’afany d’un poeta, això és, d’un home que viu en una perpètua exaltació del sentiment, fermant-se a una disciplina seca per tal d’aconseguir el domini de la tècnica d’una ciència. I encara és més curiós, que això passés a una època que considerava la química com adequada per homes de poques llums, que no podien volar tan amunt com els diplomats que llançaven a la vida les facultats de lleis o de lletres. Encara era Goethe viu, i tota l’Alemanya intel·lectual coneixia la plèiade d’investigadors que es formava a Giessen sota la direcció del jove Liebig pel mal nom de “la cohort dels bàrbars”.

Que Goethe no va compartir mai aquesta idea depressiva esper que ho deixaré ben provat aquesta nit. No tan sols no la va compartir, sinó que tenim molts de motius per a considerar-lo entre aquells que sentien una gran atracció pels problemes de la química. Ens ho confirma el que sabem de la seva formació química, de les seves pròpies observacions i experiències en el terreny de la química, i de la seva entusiasta col·laboració en l’organització de l’ensenyança de la química i en l’establiment d’explotacions de caràcter químic-industrial. Tres punts de vista des dels quals anem ara a considerar Goethe.

Quan es dirigia Goethe a Leipzig, per tal de començar els seus

estudis de jurista, el cotxe en el qual viatjava tingué un soscaire en trobar-se prop de Auerstadt; en ajudar a treure'l del toll, es distendí un pit; poc temps després, caigué del cavall que muntava, i aquests dos accidents, afegits a la vida dissipada que duia, li produïren una malaltia, la manifestació més greu de la qual fou un vòmit violent de sang (1). L'assistí el Dr. Reichel, i tan prompte se sentí una mica millor, es cregué necessari que tornés a ca seva, on havien de reproduir-se algunes de les perilloses manifestacions de la malaltia. Precisament, fou per aquests temps que Goethe començà els seus estudis químics. Ell mateix ens ho ha contat amb tota mena de detalls i objectivament en el llibre, tan suggestiu i educador, que titolà *Poesia i Veritat*; en llegir-lo, sovint hem cregut endevinar en els capítols que resumeixen la juvenesa de Goethe, aquella auriola poètica de què més tard rodejarà Goethe l'alquímia en la primera i la segona part del *Faust*, en *El gran Copta*, en *Caliostróstambaum*, i altres obres menors.

En tornar Goethe a la llar, hi trobà, rodejant la seva mare, una societat de pietistes que pretenien seguir les revelacions de Schwedemborg. S'hi trobava la senyora Griessbach "que caminava parençosament pel camí de la benaurança". El metge Dr. Metz sempre submergit en estranyes experimentacions, i que era el director d'aquell grup místico-cabalístic; personatge estrany que tenia el secret d'uns pòlvors misteriosos que guariren Goethe, i que com en temps de Parescels aconsellava als seus pacients la lectura de certs llibres místico-alquímics, per tal d'aconseguir la salut. Hi trobà, sobretot, la senyoreta Susana von Klettemberg, cos malaltís cenyit de fortaleza espiritual, les converses i lletres de la qual intercalà Goethe en el seu *Wilhelm Meister* sota el títol de "Confessions d'una ànima bella" (2).

Amb la senyoreta Klettemberg, va estudiar Goethe l'*Opus mago-cabalisticum* que no va entendre bé, però que li féu familiar certa terminologia que mai no havia d'oblidar del tot, i que veiem traspuar sovint en les seves obres; se'n serví tota la vida, àdhuc en les seves notes particulars; així trobem, per exemple,—un entre tants com en podríem retreure—, que el 28 d'agost de 1831, és a dir, quan tenia 82 anys, en registrar, com tenia per costum, l'alçada del baròmetre, posa el signe alquímic del mercuri per indicar aquest

(1) JULIUS VOGEL.—*Goethes Leipziger Studentenjahre*. 4.ª edició (1932).

(2) JOHANNES HOFFNER.—*Frau Rat Elisabeth Goethe, geb. Textor*. pàg. 69 (1927).

metall. La lectura de l'*Opus mago-cabalisticum* l'impel·lí a cercar directament les déus que inspiraren tal llibre, i així s'estudià a Teofrast, Parescels, Basili Valentí, Helmholt i Starkey; particularment, es sentí fortament atret per l'*Aurea Catena Homeri*, "llibre que exposa la naturalesa en un bell encadenament, però de manera fantàstica".

Mentrestant, la milloria s'havia presentat, i Goethe pogué dedicar-se a experimentar, imitant la seva amiga Klettemberg, la qual proveïda d'un parell de gresols i retortes operava sobre el ferro seguint les indicacions de Welling. S'agençà als porxes de ca seva un petit laboratori; treballà el vidre, i realitzà les primeres observacions químiques originals. Diguem de passada que "donant-se compte que en els temps seus es consideraven més metòdicament els cossos químics, volgué formar-se un concepte de les noves idees i l'encantà poderosament el Compendi de química de Boerhave (*Elementa chemicæ*, 1732) i els Aforismes del mateix autor que arribà a aprendre de cor" (1).

Les observacions originals a què me referia pertanyen a la preparació del *Liquor silicicum*, o siga del vidre soluble que es forma en fondre els còdols de pedra foguera blanca del Main amb un àlcali. En aquesta experiència, va reconèixer Goethe un dels problemes fonamentals de la col·loide-química, o siga el pas de *sol* a *gel*. La impressió de meravella que sent sovint qui treballa en un laboratori químic, la sentí Goethe amb tanta de força que, en contar-la, bastants d'anys després, escrigué en la seva Autobiografia: "Qui ho hagi vist amb els seus propis ulls no censurarà a qui creu en una terra verge, i en la possibilitat d'actuar amb ella i damunt d'ella". Prompte es cansà, però, "perquè aquell suc silícic de cap manera s'uneix amb les sals tan íntimament com jo havia sospitat filosòficament; més d'una vegada, vaig poder observar meravellat com d'aquella mena de gelatina animal es decantava finíssima sílice polvoritzada". La tal gelatina mineral no era altra cosa, com ja haureu endevinat, que àcid silícic a l'estat de *gel*, que per l'acció d'un àcid mineral o del carbònic de l'atmosfera precipita sílice insoluble.

Encara que siga trascordant l'ordre cronològic, esmentaré aquí que aquest tema no fou l'únic de química col·loïdal que tocà Goethe. Quan per l'any 1822 anava preocupat amb l'origen de les roques

(1) *Dichtung und Wahrheit*, II part, llibre 8.

volcàniques, intentà alguns assaigs de síntesi de silicats i basalts a la fàbrica de botelles de Zwätzen; els fluïxos i vidres obtinguts eren col·loïdes. El mateix fenomen fonamental de la seva teoria dels colors és una pura qüestió col·loïdo-química; en escorcollar els fenòmens colorits que es presenten en els medis tèrbols, operava de fet amb emulsoides i suspensoides típics. Precisament, el fet que no es conegués aleshores gaire cosa del fenomen de Tyndall fou la causa de tantes amargors com tingué de sofrir per la causa de la seva teoria dels colors (1).

L'època de les seves primeres provatures químiques ja es troba senyalada per una idea que marca molt característicament tot el llarg i variadíssim treball de Goethe. Pensam, ara, en l'afany amb què observava les cristallitzacions, "per familiaritzar-se amb les formes de les coses exteriors".

Se'ns apareix aquí, per primera volta, aquell sentit especial de Goethe per a la forma i la figura, per a "la forma essencial que vivint es desenvolupa" dels seus treballs biològics. L'any 1795, escriu a Alexandre de Humbolt: "les vostres observacions surten de l'element, les meves de la forma"; una vegada escrigué: "la més bella metamòrfosi del regne inorgànic es produeix quan, originat l'amorf, aquest pren forma" "la masa així adquireix impuls i raó". L'atenta observació de les cristallitzacions li féu escriure a Seidel, l'any 1776, en enviar-li el resultat d'una observació molt interessant que havia obtingut d'una experiència sobre la cristallització, això és, que els acompanyants dels cossos dissolts tenen una gran influència sobre la cristallització. "Sempre que d'una dissolució de sal comuna s'obtenen diverses formes de cristalls,—escriu—, cal deduir que la solució no era pura".

L'any 1770, Goethe seguia a Strassburg els estudis de jurista. Gràcies a l'ajuda que trobà, en sortí endavant, i obtingué el títol de *missar* (2), però ell aprofità el temps per a altres coses. Potser per una influència dels companys de pensió, la major part estudiants de medicina, va estudiar anatomia amb Lobstein i química amb Spielmann (3). Goethe afirma que va treballar de valent aquella temporada, i per altra banda sabem que Spielmann donava les seves lliçons a la rebotiga de la seva apotecaria; dins una intimitat tan grossa i sabent l'avidesa de coneixences del deixeble, es

(1) HERBERT FREUNDLICH. — *Kapillarchemie*, pàg. 522 (1922).

(2) ERNST TRAUMANN. — *Goethe, der Strassburgerstudent*. 1930.

(3) Sobre la personalitat de Spielmann, vegi's P. DIERGART, *Chemiker Zeitung*, 51, 281 (1927).

comprèn molt bé que arribàs a aprendre moltes i molt variades nocions de química. Als vuitanta anys, Goethe es complavia mostrant al meravellat Eckermann els vapors violetes de l'iode, aïllat l'any 1813; potser no feia altra cosa que traslladar al seu confident una impressió rebuda en els seus anys de Strassburg, perquè fou precisament Spielmann qui ensenyà a Courtois que quan es calenten esponges marines se separa el cos que, més tard, en aïllar-lo, s'anomenà iode.

Aprofitant les seves vacances d'estiu, Goethe realitzà l'any 1770 una excursió per la Baixa Alsàcia. A Saarbruck fou, com ell mateix ens ho conta, on sentí com es deixondia dins d'ell el seu interès per les explotacions mineres, i pels assumptes econòmics que tenien d'ocupar una gran part de la seva vida. "Sentírem parlar per allà,—ens diu—, dels rics jaciments de Duttweiler, de les fonerries de ferro, de les fargues, de l'obtenció de l'alum i fins i tot d'una muntanya incandescent, i ens disposàrem a contemplar de prop aquestes meravelles". Començà l'estudiant Goethe per visitar una farga; després, estudià un transportador aeri; més tard, arribaren a les mines d'alum que dirigia el químic Stauf, un *philosophum per ignem*, vellet alegroi que habitava, al mig del bosc, una caseta no mal arranjada, i que els acompanyà fins al seu laboratori arrossegant-se muntanya amunt, calçant una sabata a un peu i a l'altre una sabatilla, i amb les mitges que li queien sempre, malgrat que inútilment se les aixequés. Deixant en la seva soletat el químic, anaren a la fàbrica de vidre de Friedrichsthal, "una de les més meravelloses activitats de la indústria humana"; veieren les fonerries establertes en gran nombre per les riberes del Saar; sobretot, estudiaren profundament l'explotació del carbó de pedra i meresqueren especialment la seva atenció a Duttweiler una sèrie de forns on es desensofrava el carbó, per tal de poder-lo utilitzar a les fargues, i on obtenien "oli" i "resina", és a dir, que es tractava d'una veritable destil·lació de carbó.

Temps de prodigiosa activitat aquell, espill on es reflexava la insadollable curiositat de l'estudiant intelligent, a qui tot interessava: arts, ciències, història... tot, manco la jurisprudència, facultat que, a la fi, el llicencià gràcies a un *Einpauker*, a un estudiant que donava repàs, i que l'ajudà a obtenir el títol. Del seu pas per l'*Alma mater* de Leipzig, Goethe guardà poques recordances plaents. Són ben coneguts els seus sentiments hostils contra els mestres d'aquella universitat, "grisos, negres, amb les seves togues encar-

tronades, llur caminar garrell, els seus espasms talment cues... contra els estudiants brètols, alisos, ombrívols, amb els seus vestits de festa passats de moda..." De Strassburg s'emportava, almenys, alguns coneixements sòlidament apresos a les classes de dissecció de Lobstein, al laboratori de Spielmann; s'enduia, sobretot, la coneixença d'un món actiu, llavorant per mines i fàbriques, fonent-se tot això que ell considerarà sempre com a part essencial de la seva formació espiritual, dins les tintes suaus i dolces de l'apassionat idili de Sessenheim que clou aquesta època de la seva vida, auriolant-la de poesia que mai no pot morir.

La ciència l'havia ajudat, en plena juvenesa, a alleugerir-li el pes de la vida quotidiana, perquè té raó Einstein (1) quan afirma "que uns dels motius més forts que menen a l'art o a la ciència són les ganes de fugir de la vida de cada dia amb la seva dolorosa aspror, amb els seus erms desolats; l'ànsia de trencar les cadenes dels propis desigs sempre canvians... Però, a aquesta causa negativa, se n'ajunta una altra de positiva: l'home cerca sempre formar-se d'una manera adequada una imatge simplificada i lúcida del món, per superar així el que ha viscut, substituint-lo fins a un cert punt per aquella imatge; talment obren el pintor, el poeta, el filòsof especulatiu, el naturalista, cadascú a la seva manera. Dins aquesta imatge, i en la seva formació, depositen el centre de gravitació de la seva vida sensitiva, cercant la tranquil·litat i la solidesa que no poden trobar dins el cercle estret on gira el remolí de la seva experiència personal".

El llicenciat Goethe treballà poc temps en el seu bufet de misser; aviat passà a Wetzlar. En aquest període de la seva vida, que va des de l'any 1772 fins a l'any 1775, produí varies obres literàries; entre altres, el *Görz*, el *Clavijo* i el *Werther*, tres obres mestres, i als 27 anys, pegà aquell "meravellós salt mortal espiritual" com ha qualificat Walden (2) a la metamòrfosi experimentada pel poeta i jurista desvagat en transformar-se en un actiu ministre de guerra, mines i obres públiques de Weimar. Els problemes tècnics i industrials es trobaran des d'ara davant d'ell en primer terme i ens sorprendrà veritablement veure'l apoderar-se expertament d'aquestes qüestions que semblen les més allunyades de la seva vocació de poeta.

La química torna a ocupar-lo sovint; el seu dietari està farcit

(1) EINSTEIN.—*Zu Max Plancks sechzigstem Geburtstag*, pàg. 32 (1918).

(2) PAUL WALDEN.—*Goethe als Chemiker und Techniker*, pàg. 28 (1932).

d'indicacions com les següents que escollim a l'atzar. L'any 1776, hi trobem que diu "llegit principalment química"; l'any 1779, "aquest estiu vaig tenir una bella avinentesa de cultivar plantes sota de vidres colorits... quimisme i galvanisme es barallen". El mateix any: "el Dr. Buchholz segueix parlant de les noves experiències físiques i químiques amb un èxit sorollós". L'any 1814, mentre prenia la seva temporada de banys a Wiesbaden, té llargues sentades amb l'apotecari Otto, xerrant del llibre "Estàtica química" que aquest acabava de publicar; l'any 1812, "assaigs sobre la fostoescència"; "aplicació dels colors al magnetisme del ferro". Aquell mateix any, escriu a Döbereiner: "si no deixem el magnífic fil guidor de l'electroquímica, la resta ens serà donat per escriure"; la nit de Nadal de 1822, anota com objecte del seu estudi: "Berzelius, Nou sistema mineral". L'any 1815, mentre es trobava a Jena, escriu que es trobava seguint un curset d'estequiometria que li donava el professor Döbereiner; dos anys més tard, diu que es podrà passar de l'estudi aprofundit d'aquesta qüestió, gràcies a les explicacions que li féu el Conseller Döbereiner. Quan l'any 1822 fa el seu acostumat viatge a Wiesbaden, s'emporta com a lectura pel camí el llibre de Kunkel, *Art del vidrier*, "la novetat del qual meravella". En arribar-hi, es trobà amb Berzelius, i plegats feren diverses excursions, entre altres una de dos dies a Kammenberg de l'Eger. Coneixem la impressió que es feren mútuament aquests dos grans homes. La que a Goethe féu Berzelius per diverses lletres que escrigué al seu fill, a Knebel i a Schulz. "La conversa,—diu al seu fill—, fou viva i molt instructiva. Berzelius me mostrà les més belles experiències que es poden fer amb la flesca o soplet... Si hom ho pogués fixar tot a la memòria!". Per la seva banda, Berzelius escriu en la seva Autobiografia (1): "El baró de Goethe, el tan anomenat poeta i naturalista, se'm va queixar amargadament que la seva edat li fos impediment per a arribar a dominar amb tota perfecció la tècnica d'aquests assaigs, i l'hàbil maneig de l'instrument".

Aquestes notes se'm farien inacabables, però creim que les espi-golades serveixen abastament per demostrar-nos la constància de les aficions químiques de Goethe. A elles podríem afegir una llista llarguíssima d'excursions científiques i de visites a fàbriques i a explotacions mineres.

(1) KAHLBAUM.—*Monografies de la Història de la química*. Quadern VII. JAKOB BERZELIUS. *Autobiografia*.—pàg. 80-83 (1903).

Aquest afany del poeta per a perfeccionar la seva cultura tècnica i científica ens sembla quelcom estrany, perquè estem avesats a considerar els resultats de la ciència com a cosa impersonal que no s'avé amb la naturalesa intrínsecament emotiva de l'art, però es que no reparam que, en el fons, aquestes dues direccions de l'activitat espiritual humana són complementàries. Els grans homes de la ciència, com els poetes, han sentit sempre la vida com a cosa molt afí de la seva manera personal de veure el món, i així molts d'ells han trobat que la ciència els donava un plaers puríssims molt semblants als de l'art, i encara, sovint s'han sentit dubtosos de triar la font on volien assaciar la set d'una més alta vida que els esperonava. Per retreure uns sols exemples representatius, recordeu que Vant-t'Hoff dubtà ferm si tenia de consagrar-se a la poesia o a la química; Laar si a la pintura o a la ciència; Kekulé estigué a punt de fer-se arquitecte, i en veritat, com ha notat Wieland, tota la seva obra química serva quelcom d'arquitectural que la caracteritza perfectament i li dóna la seva originalitat.

Però, si la pura activitat científica i desinteressada, girada vers una finalitat purament intel·lectual, sembla que pot interessar a un poeta, pareix que no ha de succeir el mateix amb les seves aplicacions a la indústria, i malgrat això, sabem per Goethe, car ell mateix ho ha escrit, que la pedra de toc de totes les teories es troba en la pràctica, i conformant-se amb aquesta idea, el veim des de la seva arribada a Weimar com s'ocupa d'una sèrie de qüestions estrictament industrials.

Tan prompte hi arribà, es posà a col·laborar amb von Trebra per posar altre cop en marxa l'explotació dels esquists cuprífers d'Illmenau, mines que es trobaven abandonades des del segle XIII, L'any 1784, aconseguiren recomençar aquests treballs que s'inauguraren solemniament amb un discurs de Goethe, i l'explotació durà fins a l'any 1798. Altres qüestions mineres l'atreien igualment, i per aquest motiu visità moltes altres mines, entre les quals recordam les de Rammelsberg, Clausthal, Andreasberg, etc. (1777). La siderúrgia, tan relacionada amb les mines, no fou tampoc deixada de banda, i manco la mineralogia, en l'estudi de la qual ell no creia "que es pogués fer una passa sense la química", ciència que assolí per aquell temps dins Alemanya un reviscolament importantíssim, irradiat des de la famosa escola de Freyberg, des d'on arribaren fins a Espanya algunes guspises representades pels coneguts treballs de Larrañaga i dels germans Elhuyar.

Al costat de la siderúrgia, figuren entre els treballs de Goethe els seus estudis per a establir fàbriques de matèries colorants vegetals a Tierfurth, aquesta vegada sota l'aciençada col·laboració de Götting i Döbereiner. Lippmann (1) ha estudiat la part que prengué Goethe en l'establiment d'indústries de tanta envergadura econòmica com és la fabricació del sucre de remolatxa. Relacionat amb aquesta fabricació, es troba "l'evangeli del sucre de midó" que, segons escribia el poeta al duc de Weimar, no es cansava de predicar. És sabut que quan Kirchoff va descobrir el sucre de midó, tothom va creure que s'havia trobat un substitut del sucre de canya. El descobriment de Kirchoff és de l'any 1811, i del maig de 1812 la carta de Goethe esmentada. Pel setembre del mateix any, ja s'inaugurà una fàbrica d'àcid sulfúric muntada per a fabricar el sucre de midó, però estigué molt poc temps en marxa, si és que arribés a normalitzar-se. Aquest mateix any, s'interessà pels adobs nitrogenats.

Tot quant mereix ocasionalment l'atenció de Goethe és relacionat tot d'una amb aquesta activitat industrial. Se'n podrien retreure infinitat d'exemples: una vegada, visitant els banys sulfurosos de Berka, pensa que es podrien reproduir artificialment, i fa les oportunes gestions perquè els tècnics estudiïn aquella idea seva. Una altra vegada, preparant el seu llibre de poesies *Westöstliche Diwan*, llegeix una notícia d'un viatger francès sobre l'acer persa i immediatament es posa a escriure a Döbereiner per preguntar-li si no es podria ennoblir el ferro per addició de manganès, "la qual cosa tendria gran importància per ésser manganesífers els minerals de Singenischen i Dillenburg". Döbereiner rep l'encàrrec per a la preparació d'acers amb manganès i silici, i treient el nas de ministre previsor, Goethe li adverteix "que convé molt guardar el secret perquè ho podríem arribar a portar molt lluny".

En explicar el títol de la seva novella *Les afinitats selectives* diu: "Per exemple: el que anomenen calissa és una terra calcària, més o menys impura, íntimament lligada amb un àcid que coneixem en forma de gas. En introduir un trosset d'aquesta pedra dins àcid sulfúric diluït, l'àcid sulfúric ataca la calç i es forma el guix. Aquell àcid subtil es desprèn. Tenim, doncs, una separació i una formació nova, i trob perfectament legítim aplicar l'expressió d'afinitat selectiva, car sembla perfectament que una proporció és preferida a una

(1) EDM. V. LIPPMANN.—*Goethe und die Zuckerfabrication*. Beitr. zur Gesch. der Naturwissenschaften und der Technik. 1923.

altra; que una siga escollida de preferència a tota'altra". Tota la terminologia de l'afinitat, d'ús en el seu temps, sembla ésser-li familiar; els termes d'afinitats senzilles, dobles, electives, predisposants, etc. eren per a ell conceptes prou clars i els transportà de la química a la poesia (1).

Al seu intent de muntar indústries originals, cal afegir-hi els seus constants esforços per a aclimatar-hi les forasteres. L'any 1816, deu anys abans que la llum de gas enllumenés els carrers de Berlín, des de la petita Weimar, Goethe incitava a Döbereiner perquè estudiés uns assaigs anglesos realitzats per augmentar el volum del gas obtingut en destillar el carbó de pedra en les retortes, i per a la qual cosa injectaven vapor d'aigua al mig de la massa calentada al roig. Les que féu en aquest sentit Döbereiner, a més d'això tingueren un resultat que avui ens sembla còmic. En efecte, un dia, el Gran Duc de Weimar i la seva cort, Goethe entre altres, anaren al laboratori de Döbereiner no per veure el gas d'aigua, sinó per tastar un aliment sintètic que, segons aquell químic, resultava en preparar el dit gas.

Quan Fraunhofer obtingué a Munic vidres especials per a la construcció d'instruments d'òptica, mancà temps a Goethe per enviar-hi de seguida al Dr. Körner amb la comissió d'estudiar nous vidres de bari, estronci, bor i bismut.

Si el temps no fos tan curt, podria esmentar altres temes industrials que ocuparen Goethe. Es pot afirmar que res de quant passava pel món no li era estrany, i que en la seva intel·ligència ressonaven les idees científiques que preocuparen els seus contemporanis. En realitat, com digué Kekulé a la festa del benzè, celebrada a Berlín l'any 1890: "certes idees es troben dins l'aire, en determinats temps; quan un no les expressa, un altre ho fa" (2). Això és una veritat tantes de vegades comprovada que no ens sorprèn llegir en el dietari de Goethe de l'any 1821 la següent indicació, referent als globus aerostàtics: "que de prop que he estat d'inventar-los; fastigueig per no haver-ho inventat un mateix; ràpid consol". Del mateix tema parla varies vegades, per exemple en les seves cartes a la Sra. de Stein dels anys 1784 i 1785. El 19 de maig d'aquest darrer any, li escriu: "esper que restaràs fidel al meu jardí i a mi; potser provarem la petita bomba amb el cistell de foc".

(1) HERBERT GRUNBAUM.—*Die chemische Verwandtschaftslehre in Goethes Wahlverwandschaften.*—*Chemiker Zeitung*, 1173 (1908).

(2) *Ber. Deuts. Chem. Ges.* 23, 1265 (1890).

Els primers intents de navegació aèria marcaven aquella època amb els treballs dels Montgolfier, successors del jesuïta Francesc Lana, i de les proves que féu l'any 1709 el brasiler Llorenç Guzmán.

No es crega, però, que Goethe fos un "autodidacte", per bé que tenga molta de raó Willstaetter en afirmar "tots som autodidactes, tots el que hem arribat a crear alguna cosa" (1). El papalloneig de Goethe a l'entorn de la química ens podria enganar, sinó sabéssim, com hem vist, com era de constant l'afany seu per a completar la pròpia formació, sinó ens parlessin prou clar les seves notes i memòries de com sabia bé d'on provenien les idees que nodreixen les fàbriques; ell sabia bé quina déu vessava els avenços tècnics més fructífers. Per això s'empenyà amb tot l'entusiasme de què era capaç en l'organització de l'ensenyança de la química, rodejant-se d'una plèiade de consellers de primer rengle, com eren els químics Buchholz de Weimar, Döbereiner, Wackenroeder i Götting de Jena. La seva correspondència epistolar amb Seebeck, Schweiger, i sobretot amb Beuth, el fundador de l'ensenyança tècnica alemanya, ens revelen la seva preocupació pels estudis químics, per si no fossin abastament clares les seves pròpies memòries i conferències que coneixem sobre el mateix tema (2). A Goethe es deu, entre altres idees que el temps ha consagrat, la divisió de l'ensenyança de la física en dues branques: física matemàtica i física química (3), expressió aquesta darrera que es troba per primera vegada en la "memòria" que va escriure l'any 1812 sobre els museus i establiments culturals de Jena, i que com sabeu ha vingut a anomenar, corrent els temps, una ciència autòctona, branca esqueixada del cos de la química tradicional.

Goethe sabia no tan sols la importància que té pel desenvolupament econòmic d'un país l'ensenyança tècnica, sinó que, a més,

(1) RICHARD WILLSTAETTER. *Fritz Haber zum sechzigstem Geburtstag*. Die Naturwissenschaften, 1054 (1928).

(2) *Goethes chemische Berater und Freunde*. Deutsche Rundschau, 450 (1912).

MAX HECKER, *Briefe Goethes an Seebeck*. Jahrbuch d. Goethes Ges. 179 (1924).

JULIUS SCHIFF.—*Briefwechsel zwischen Goethe und Johan Wolfgang Döbereiner* (1914)

K. BRAUNER.—*Goethes Briefwechsel mit Wackenroeder* (1927).

P. EPSTEIN.—*Goethe und die exacten Naturwissenschaften*. pàg. 18 (1927).

H. V. HELMHOLTZ.—*Goethes Vorahnungen kommender Naturwissenschaftlichen Ideen* (Natur und Wissenschaft, pàg. 137).

(3) P. WALDEN.—*Berliner Chemiker und chemische Zustände im Wandel von vier Jahrhunderten*. Ber. der Deuts. chem. Ges. 87 (1930).

HUGO DÖBLING.—*Die Chemie in Jena zur Goetheszeit* (1928).

FRITZ CHEMNITIUS.—*Die Chemie in Jena von Rölfink bis Knorr* (1929).

A. GUTBIER.—*Goethe, Grossherzog Carl August und die Chemie in Jena* (1926).

estava plenament convençut de l'íntima conexió existent entre la tècnica i la investigació purament científica. "El vertader savi,—escrigué—, es pregunta com es comporten les coses per elles mateixes sense preocupar-se de la seva utilitat, això és, de la seva aplicació a allò que ens és necessari per la vida; esperits d'una altra mena, sagaços, aplicats, tècnicament experts ja la trobaran". Distingia els homes dedicats a les ciències naturals en dues classes: "els primers genials, productius, poderosos, treuen un món d'ells mateixos sense preocupar-se massa de si concordarà o no amb el món real. Si arriben a aconseguir que aquell món que dins d'ells s'ha desenvolupat vengui a coincidir amb les idees que formen l'esperit del seu segle, aleshores són conegudes veritats que deixen astorats els homes, i per la revelació llur els queda agraïda la humanitat moltes centúries. Però, si emana d'una d'aquestes naturaleses genials i hàbils qualsevol desvari que no troba la seva imatge oposada en el món real, no per això el seu error deixa d'ésser menys poderós per a atacar, exaltar i perjudicar els homes, segles sencers."

"Els de la segona classe, ingeniosos, perspicaços, circumspectes, es mostren bons observadors, experimentadors acurats, col·leccionadors solícits, però les veritats que treuen a la llum, com els errors que fan, tenen migrada repercussió. La seva veritat s'addiciona al vertader ja conegut que potser ningú no havia reparat, o es perd; la seva falsedat no és acceptada, i si per cas ho ha estat, aviat és abandonada."

Entre ambdues classes d'investigadors, va repartir Goethe els seus consells, actuant sovint, com ha dit Walden molt gràficament, de "veritable catalitzador espiritual". Vegem-ne dos exemples posats pel mateix Walden:

El 18 d'agost de 1819, escriu Goethe en el seu dietari aquestes dues paraules: *café moka*. Per aquell temps, estudiava a Jena sota la direcció de Döbereiner el jove Frederic Runge, el futur descobridor de l'anilina i de les matèries colorants derivades de l'anilina per l'acció del clorur de calç sobre aquesta substància. Döbereiner comunica a Goethe que està molt satisfet de la perícia de Runge i dels seus treballs referents a l'acció midriàtica de l'extracte de capseta o tabac bord, que estudia operant sobre els ulls dels moixos. Tot d'una, el convida Goethe a anar a ca seva. Runge que tenia aleshores 24 anys, hi compareix habillat d'etiqueta, frac, copalta, guants blancs i un moix negre sota l'aixella; estranya manera d'atravesar els carrers de la petita cort de Weimar i que produí un

gaudi intens a la quitxalla que seguí el químic fins al palau de la S. Excellència Goethe. El químic realitzà els seus experiments davant del poeta, atent, alegre i meravellat, el qual, en acabar, li posa la qüestió següent: ¿fóra possible descobrir, de la mateixa manera, és a dir, utilitzant plantes anàlogues, el contraverí de la belladona? En prendre el químic comiat de Goethe, aquest li féu present d'una capsula plena de grans de cafè. És cosa escollida,—li diu—, ho podrà utilitzar pels seus estudis. Tot just havia passat un any des d'aquesta conversa, quan Runge publicà la seva memòria titulada: “Sobre la cafeïna, nova substància aïllada de les llavors del cafè”.

Altres vegades, l'efecte d'aquesta influència catalitzadora segueix actuant fins als nostres dies abans que es produeixi el descobriment essencial. L'any 1816, Goethe esbossà un esquema sobre els “extractes de les matèries colorants de les plantes”, entre elles dels pigments de la rel de pastanaga. Goethe escriu, en el seu dietari: “les rels són d'ordinari incolores o de colors barrejats, però les rels de la pastanaga tenen un color que canvia del groc pàl·lid, al groc, fins al groc-vermellós. Totes aquestes matèries colorants es poden extreure amb esperit de vi, i mostren una acció oposada segons que reaccionin amb els àcids o amb els àlcalis”.

La idea d'aclarir la constitució d'aquests pigments, tot just embastada per Goethe, ocupà per algun temps a Döbereiner; més tard, passà el tema al conseller químic de Goethe, Wackenroeder, qui assolí aïllar del suc de pastanaga unes escatones d'un magnífic color vermell rubí d'una nova substància que anomenà Carotina. L'estructura química d'aquesta matèria fou fixada molt després, gràcies als treballs de Beayer i de Willstaetter. I, ara, al cap d'un segle d'haver-se descobert la carotina, la química de les vitamines és elaborada davant dels nostres ulls atònits, i dins d'aquest mateix any, Euler i Karrer ens acaben de mostrar que la carotina cristallitzada i pura en magnituds de cinc milionèssimes de mil·lígram pot engendrar l'acció activadora del creixement propi de la vitamina A.

¿Pressentí Goethe aquest coronament de la seva curiositat envers aquest pigment? És ben segur que no; però els resultats assolits modernament s'encadenen per manera misteriosa amb el seu daler d'esbrinar el secret que endevinava en les colors de la pastanaga, i és el seu nom el que presideix les investigacions realitzades al llarg d'un segle sobre aquests cossos.

La pedrera de Goethe és inesgotable. No treia profit solament

de l'atenció que posava en observar les manifestacions de la naturalesa; d'aquest endevinar que hem vist propi d'ell, sota una boira mala d'esvair, els problemes químics que inclouen substàncies d'ús quotidià com la pastanaga o el cafè. De la seva pedrera, es treuen així mateix purs conceptes teòrics, presentits i tímidament expressats dins un embolcall vagorós de poesia. Així, Conrad Laar, en comparar el concepte de la tautomeria a les fulles feses en dos lòbuls de l'arbre japonès *Gingkoo biloba*, res no trobà tan escaient i exacte per a expressar la seva idea com uns versos de Goethe (1).

La impressió que ens causa la tasca química de Goethe, vista ara, és segurament la mateixa que produí en els seus contemporanis.

Quan arribà a Weimar el cristallògraf Soret, deixeble de Haüy, anà a visitar Goethe. La conversa fou sobre temes de química, de física i de mineralogia. Goethe li va mostrar els seus aparells polaritzadors de la llum. Tornat a ca seva, Soret escriu en el seu diari: "Resulta molt estrany trobar el gran poeta endinsat en investigacions científiques; ell que abans d'ara creà l'apassionat Werther, troba una gran alegria considerant una pedra morta" (2). Una mateixa estranyesa sentim, ara, nosaltres que no podem oblidar les seves grans creacions poètiques mentre hem anat seguint les seves preocupacions pels problemes químics que tan aliens ens semblen a la seva obra de poeta. Aquesta aparença és, però, enganadora. Goethe poeta i Goethe científic no són altra cosa que exponents de la seva activitat d'home, de mestre dels homes. La seva vida és un exemple pels homes del seu temps i pels homes de tots els temps. Té molta de raó Carlyle en escriure: "Que Goethe fou un gran mestre d'homes significa que ell era un home bo, que lluità en l'escola de l'experiència, i que finalment va vèncer. Per a molts d'homes que s'esllangueixen fins a morir dins les humides presons de la incredulitat, el veritable res, el vertader buit, la seguretat que va existir tal home, que va ésser possible que existís un home com ell, és un lluminós i benaurat senyal d'alegria. Aquest home és moralment gran, perquè va ésser en el seu temps, com tants d'altres podríem haver-ho estat en altres temps, un vertader home".

Ésser un vertader home! Aquesta és l'ensenyança que voldria treure de la nostra passejada per les aficions químiques de Goethe.

(1) PFEIFFER.—*Necrologia de Conrad Laar*. Zeit. angewandte Chemie. 1117 (1919).

(2) FREDERIC SORET.—*Zehn Jahre bei Goethe*. 1929.

Ésser un home a qui no siguen estranyes cap de les coses humanes. Sobretot avui, que estem dominats per l'espectre de la cultura unilateral de la intel·ligència; avui, que l'especialista es reclou dins l'estreta closca de l'especialitat, és un consol pensar que la humanitat pugui trobar un nou Goethe adequat als temps novells. Tal vegada, les formes tradicionals de la civilització tinguen de trencar-se; potser les respostes que abans eren vàlides siguen de bell nou discutibles perquè pugui formar-se una idea més vasta i pregona de l'home, com insinua Curtius. Però, ni encara la possibilitat que això passi realment ens pot obligar a renunciar a l'esperança que aleteja en els nostres cors extasiats d'assistir al despertar d'individualitats poderoses "disposades a viure resoludament en la bondat i la bellesa", que contemplin la naturalesa amb el mateix esperit amb què ho feia Goethe, "veient com és mou i elabora, amunt i avall, filant i teixint, en un moviment perennal, naixença i mort, teixit canviant, vida plena d'esplendor". Clares intel·ligències que sentin viu dins elles el principi aristotèlic de la unitat de la ciència, avui massa sovint oblidat.

No esperem, però, albirar les serenes curulles, sinó esvaïm abans les caòtiques nuvolades que aombren els camins de la civilització; sinó estem disposats a lluitar en la defensa dels furs de l'esperit a exemple de Goethe. Sols fent-ho així, assolirem passar, com ell passà "de l'útil, a través de la veritat, a la bellesa". Sols així, percebrem la "unitat de la melodia que avença", i les ciències més aferrades a la matèria treuran de les observacions més acurades i de les experiències prenyades del sentit més profund, idees concordants amb les que emanen de la meravellosa harmonia del món; harmonia reflexada sempre en la vida de tot home vertaderament gran.

JOSEP SUREDA I BLANES

DELS DIES TERRIBLES

1793-1799

(Continuació)

AL vespre, el palau episcopal agombolava el bo i millor de la Ciutat. Per tal de solemnitzar l'esdeveniment d'aquell dia, s'hi reuniren les autoritats, la clerecia i la noblesa, a qui S. Il·lma. obsequiava gentilment amb un refresc abundós i delicat de dolços i gelat. Per torn, el Bisbe convidava a la seva taula i ofrenava un delicat convit als Capitulars, noblesa, autoritats i altres caps de distinció. El dia 3, retornava la visita a la Ciutat, Capítol i restants. De tal guisa, el poble podia lliurar-se a esclats de fonda alegria, que venien a rescabalar, massa de pressa però, les llargues hores d'angúnia passades i en realitat eren un bell descans en la ruta que el destí li traçava en el pervenir, pròdig en moments de tràgica responsabilitat.

Bo serà de comprendre que l'arribada del nostre Bisbe coincidia amb l'agudització d'una sèrie de problemes militars, polítics i socials que trobava plantejats, i amb perspectives prou desencoratjadores. D'una banda, la lluita al Rosselló, a la que es donà tot el caràcter de religiosa; d'altra, la dels corsaris, els quals anaven a favor o contra la nació que més els plavia, segons la política madrilenya; d'altra, encara, l'esglaiadora immigració dels proscrits de la veïna república per inconformistes amb el règim que acabava de triomfar i que formaven ací una població flotant, densa i heterogènia, que vagabundejava, percaçant el repòs que la pàtria els negava.

Tot seguia en peu de guerra. Adesiara, tiraven àncores dins les aigües tranquil·les del port naus que solcaven la mar en totes direccions i amb diverses finalitats. Ara, és la fragata de S. M. "Las Mercedes", procedent de Cartagena, a les ordres de Don Salvador Medina, que convoiava una urca que porta tropes cap a Roses; suara (29 gener 1795), les naus de S. M. "Arrogante" i "San Agus-

tín", comandades por Don Juan de Obando, cap de l'esquadra espanyola, que, més envant, són testimonis de la capitulació del capità francès, Carles Chapus. En tant, San Sebastián, Tolosa, Fuenterrabia, Guipuzcoa i Roses, el 2 de febrer, eren en poder dels francesos, on posaven les casernes hivernals. I hagueren arribat victoriosos al cor de Catalunya, si aquesta no hi hagués oposat el pit, a guisa de murada fèrria, dels seus fills ardits.

Aquest davassall bèl·lic dóna bona avinentesa al Bisbe Nadal, ja abans de fer l'entrada solemne, a escriure la primera exhortació pastoral, (20 gener), tota fresca amb el rou del millor matí del seu Pontificat, que es desclou per Mallorca com albada riolera, i en la que, com en totes les que havia d'inspirar-li després l'afany de les hores actuals, es destria "aquell patriotisme ardent, que flameja en l'hídria barroca del seu castellà set-centista" com diria polidament En M. S. Oliver. Era una crida als Rectors per a encarir-los zel en la formació de les Milícies Urbanes que han de contribuir "*a que el nom mallorquí, tan cèlebre i respectat en les històries*" es mantengui en el prísti resplandor i sien "*en el cas, enc que remot, que ensuperbits (els enemics) amb llurs victòries arribassen a envair-nos*" un poderós mitjà de defensa. El 7 de gener, una setmana després de l'arribada del Bisbe, el Capità General manava als Capitans de les Milícies que fessen camí cap a les viles i completassen les companyies que anaven organitzant-se, amb oficials, sergents i caporals, i els recomanava que es comportassen sempre amb suavitat i dolçor, triant aquells raonaments que "*millor poguessen ullprendre les ànimes d'uns vassalls, que tant estima el rei per llur acreditada honradesa*".

I el govern de Madrid no gosava llevar els ulls de Mallorca, sempre generosa en sacrificis. Adesiara, arribaven ordres superiors que tenien ací per tornaveus els seus memorials de queixes serenes i raonades, precés d'exenció. Novellament, des de la vila coronada es demanava una quinta de 560 homes, el *Cronicón* la fa pujar solament a 165, per a anar a suplir les baixes de l'exèrcit del Rosselló, prou atupat i malmès; s'hi encabia tota casta de gent, derogant tot privilegi, llevat el de noblesa. Per bé que es concedia als Batlles la facultat de provar abans el sistema de lleves i de no emprar més formalitat que la declaració del Rector, corroborada per dos testimonis qualificats, de *vago y mal entretenido* referent a l'aspirant a soldat. I si les lleves o el voluntariat donaven un nombre insuficient d'homes, aleshores calia apel·lar inexorablement a les

quintes, remei que el poble rebutjava. I aquesta ordre es feia pública el 17 de març. Seguint inveterada consuetud, la Ciutat i el Capità General es veien constrenyits a fer arribar llur veu planyívola fins a oïda de S. M., per a refrescar-li el fet que l'illa està en falliment de gent i que una situació ben angoixosa i amargant era imminent. Per tant, esdevenia absolutament impossible mantenir per més temps el Regiment Provincial de Milícies, puix el dilema era plantejat en aquesta forma: o bé devia extingir-se el Regiment, o aquest a la llarga acabaria amb l'illa. Conseqüentment, es demanava la supressió total per ésser el seu manteniment oneros i perjudicial al Regne. El Rei, tancant els ulls a aquesta desfiçosa realitat, responia amb resposta negativa. En canvi, Menorca era alliberada de contribuir, fins i tot amb voluntaris i forçats, puix complia l'expedient presentant alguns individus vagabunds.

Darrera aquesta ordre de reclutament, n'arribava una altra, la qual imposava al clergat de tota la nació una contribució de 36.000.000 de pesos, cobradors damunt totes les rendes eclesiàstiques, mandes pies, fundacions i béns de comunitats, i encara gravava les rendes particulars de les dignitats, prebendes, rectories, beneficis, etc., llevat les de l'Hospital. Al de Mallorca, proporcionalment li pertocava pagar 13.000 pesos, quantitat que s'encarregava de recaptar i entregar el Capítol, una meitat al començ de maig, l'altra pel setembre. I s'encomanava aquest afer a una comissió composta per Mn. Antoni Bisquerra i Joan Barceló, el quals fixaren les quantitats amb què estaven obligats a contribuir-hi l'estat secular i el regular. Tot seguit d'ésser en poder del Capità General aquest nou manament, baixava (22 març) a notificar-lo al Capítol, el qual l'esperava a la porta principal, i havent-se dreçat tots, després, a la Sala Capitular, oficialment s'enteraven dels desitjos de S. M. per boca de Castelladosrius, i es feien públics mitjançant un cartell fixat al portal de l'església catedralícia.

ANTONI PONS

(Continuarà)

E L S L L I B R E S

MACABICH LLOBET, ISIDORO.—*Monografias sobre la importancia arqueológica de Ibiza y de su Museo Arqueológico.—“Pityusas—Ciclo fenicio”.*—Palma de Mallorca.—Imprenta de Francisco Soler Prats.—1931.—25 + XII pp.

Aquest treball, interessant i eruditíssim, que ens acaba d'ofrenar En Macabich, President de la Junta de Patronat del Museu Arqueològic d'Eivissa, porta una I romana en la seva portadella, com una bella prometença, indicatiu evident que a aquesta monografia històrico-arqueològica en seguiran d'altres.

La publicació a la qual ens referim en la present recensió ha estat subvencionada, ben encertadament per cert, pel Ministeri d'Instrucció Pública i Belles Arts, i la seva impressió exquisida i pulcra, es deu als tallers tipogràfics d'En Francesc Soler, dels quals surt també aquesta Revista des de la seva fundació.

La monografia d'En Macabich està integrada pel següent sumari: “Pityusas—Notas—El Museo Arqueológico—Índice de las láminas”.

En “Pityusas”, l'autor explica, d'una manera condensada, però atractiva i clara, i en un estil literari impecable, el seu estudi històrico-arqueològic, justificat i avalorat extraordinàriament amb vint-i-dues notes de gran interès, que, per elles soles, demostren la seva aciençada preparació en aquestes matèries i els seus profunds coneixements. Ens explica després la gènesi i fundació del Museu Arqueològic d'Eivissa—que data de 1907—, el seu contingut i la classificació dels objectes d'aquell Centre, integrat solament de materials trobats a la mateixa illa i a la de Formentera, i que, malgrat això, fa que aquell museu sigui un dels principals i més importants del món en arqueologia fenícia i cartaginesa, pel seu fons i per la seva naturalesa. Segueix l'explicació detallada i metòdica dels gravats que conté el treball i dotze planes d'esplèndides làmines, com altres tantes comprovacions gràfiques de la tesi i opinió que l'autor sustenta en el seu estudi que posa de manifest la riquesa del Museu d'Eivissa, tan poc visitat dels estranys per desgràcia.

L'interès d'aquesta primera monografia d'En Macabich, que comprèn tot el cicle fenici, resta ben patent si es té en compte que ultra Eivissa no hi ha cap altre poble d'Occident més influït per aquella civilització, ni que contengui un jaciment més abundant d'objectes, i, per consegüent, la importància arqueològica de l'illa i del seu Museu és extraordinària per a la cultura universal, sobretot en quant es refereix als períodes púnic i neo-púnic, als quals correspon el seu major relleu històric.

Estudis consemblants, profunditzats i documentadíssims com el d'En Macabich de l'illa germana, són ben necessaris dins la nostra arqueologia que fins ara—diguem-ho a desgrat—, adoleix un poc de manca de metodització i especialització. Però en el treball al qual ens referim, tenim una bella mostra, que ens pot servir

d'estímul i orientació, i constitueix per a nosaltres una fundada esperança en el camp de la nostra arqueologia local.

A tots els arqueòlegs i a tots els simples aficionats a aquesta classe d'estudis, recomanem el treball d'Isidor Macabich, el qual és una pedra fonamental en aquesta ciència, referida al nostre radi d'acció històrica.

Serveixi la present recenció de la monografia esmentada—ja que per a fer-ne la crítica no ens considerem capacitats—d'homenatge al seu autor, al qual felicitem sincerament, tot expressant-li el desig fervent de veure continuats els seus estudis—per a nosaltres tan atraïents i estimats—en publicacions successives que no es facin esperar gaire.—E. S. R.

AMADES, JOAN.—*Les diades populars catalanes*, Vol. I.—Editorial Barcino, Barcelona, 1932.—176 pp. + VIII pp. gravats.—*La cornamusa a Catalunya*.—Revista Musical Catalana, Barcelona.—18 pp.—*La "Patum" de Berga*.—Butlletí dels Museus d'Art de Barcelona.—16 pp.

La prodigiosa activitat que en el camp del folklore desplega En Joan Amades fa que s'hagi de parlar dels seus llibres i treballs amb una constant regularitat i, encara, que sovint tinguem d'ocupar-nos-en de dos en dos o de tres en tres, com aquesta vegada.

L'obra més important de les esmentades a la capçalera és, sens dubte, *Les diades populars catalanes*, de la qual acaba de sortir el volum I. Com que la complexitat del tema hauria fet el treball massa extens, se n'ha separat tot el referent a litúrgia popular, costums casolans, danses, cançoners i s'ha prescindit de moltes descripcions de representacions populars.

La major part de les referències corresponen a investigacions fetes personalment per l'autor per la Catalunya estricta, zona catalana d'Aragó i diverses contrades del Rosselló i València. Però també ha recorregut l'autor a fonts literàries quan no ha pogut efectuar una investigació sobre el terreny, com a les Balears.

El primer volum conté les diades compreses entre Sant Tomàs (21 desembre) i Sant Elm (que se celebra erròniament el 14 abril), però deixa fora, per a un altre volum, la part referent al Carnaval i la Quaresma.

L'interès de l'obra queda demostrat en dir que és la primera de caràcter general que es publica relativa a aquest tema.

Els altres dos treballs que deixem indicats són dues acabadíssimes monografies sobre els respectius temes. Hem de fer notar que la *cornamusa* de Catalunya,—que avui sols és tocada per un sol pastor de Begues—, no és altre instrument que la *xeremia* de Mallorca, tan viu a les festes d'ací.

Quant a la *Patum*, de Berga, senyala l'autor que en 1715 era coneguda per la *Bulla*, nom que al Principat ha caigut en desús i que a Mallorca és ben vivent per a expressar la idea d'alegria i bullici. Aquesta monografia conté 13 gravats i 6 transcripcions musicals, que l'avaloren notablement.

En Joan Amades, digne continuador del pacient recercador que fou En Ramon Nonat Comas, mereix bé de Catalunya per la valuosa obra que li consagra.—E. P.

L E S A R T S

EXPOSICIONS

TUR DE MONTIS

Altra vegada hem pogut admirar, a les Galeries Costa, la valuosa obra del pintor eivissenc Tur de Montis. Obra elegant i atractiu; ahir fragant de promeses i avui rica de realitats.

Retrats femenins sumptuosos, aristocràtics, resolts amb distinció i gust admirables, precisos de dibuix, vistosos de color, el situen, malgrat la seva juvenesa, a una elevada posició dins aquest gènere, que requereix tan excepcionals aptituds. Són proves escaients el de la *Duquessa d'Arlanchi*, en el que es destaca suaument el cap airós en un fons de fins daurats; i el de *Mrs. Sarah Vaterburg*, vibrant de bellesa i expressió.

Vàries mitges figures de jovenetes amb rústics habillaments, marquen èpoques diverses de l'artista. Es destaca la cara eixerida i agradosa de *Ingenuïtat*.

SHONOSUQUÉ MIKOUMO

Un pintor japonès, captivat per les belleses de Mallorca, ha exposat pintures a l'oli i dibuixos aquarellats a la saleta addicional de Galeries Costa.

Interessen en els grans centres d'art europeus els treballs artístics dels japonesos; perquè d'una part porten les espiritualitats de l'Orient i d'altra la passió per a assimilar-se les més avançades tècniques de l'Occident. I a l'encontre de tan oposades forces, sorgeixen sovint obres delicades de marcat avantguardisme.

El cas de Mikoumo és de major complexitat per afegir, a la lluita interna que forja el seu art, l'amor a Mallorca, cercant íntimes emocions i fugint de superficials vistositats.

Entre els olis, devem mencionar especialment tres impressions plàcides del port de Palma i el retrat de la senyora Anita Aguilera, parc de color, concís de dibuix.

Les aquarelles són fines i suggestives.

PAUL E. COLIN

Paul Emil Colin, pintor francès, ha mostrat, a la Sala Mateu, una collecció de quadres de carrers, patis, esglésies i vistes de Palma i voltants. La seva paleta pastosa ha trobat camp per extreure'n tints transparents. El seu temperament l'ha apartat de les vigoroses lluminositats; i discretament i conscientment ha trobat la seva impressió personal en notes agrisades, en les que no hi manquen càlides entonacions. Senzills dibuixos i aquarelles traçats amb soltesa completen l'exposició.

ANTONI PEYRÓ MEZQUITA

A les esmentades Galeries Costa, l'anomenat artista valencià Antoni Peyró Mezquita presentà una nombrosa col·lecció d'estatuetes policromades, plats i gerros, de tal manera pintorescs i atractius que no sabem si admirar més el graciós ritme de les formes o els tornassolats dels brillants esmaltats que atresoren l'encant d'una simfonia.

Com a ceramista, és En Peyró un artista complet. Coneixedor dels secrets per a vèncer les dificultats que les matèries oposen a una perfecta producció. Les argiles, els preparats químics de les tintes, la cocció, en fi tota l'adequada manipulació, són dominats i obeeixen a la voluntat, a la ciència i a l'experiència de Peyró, la qual cosa li permet assolir una tècnica ostensiblement meritosa.

Com a escultor és notable per la correcció de les formes, la naturalitat de les posicions i la suggerència d'airesos moviments.

Descobreix el colorista exquisit, l'assenyada combinació dels tons impregnada de fina sensibilitat.

Tan envejables condicions saturen totes les obres de gràcia i esveltesa espontànies; especialment, les figuretes femenines de sabor regional. Valencianes, andaluses i mallorquines vesteixen apropiats ropatges; transparenten per les actituds una extensa sèrie de cadències, des de *Fandanguillo* andalús, fins al *Bolero* mallorquí.

Plats, gerros i càntrix rumbegen una deliciosa ornamentació.

Miniatures esmaltades mostren el sentiment i la seguretat, en fixar el color.

En tot és ponderat i personal. Descriptiu i realista, en contraposició a certes tendències de la moderna ceràmica vers la simplicitat i síntesi.

Celebram que el públic hagi correspost a l'oferta de tan notable producció.

JAUME CERDÀ

Jaume Cerdà, jove pintor que ja havia mostrat alguna de les seves obres en exposicions col·lectives, ha reunit a la Sala Mateu una selecció de paisatges, acompanyada de natures mortes, i un quadre de figura.

Les costes de Pollença i d'Illetes són temes predilectes, en els quals resumeix la seva afició a les visions tranquil·les i a les clarors joioses. Discret en el dibuix i amb visió del color, demostra la capacitat d'alleugerir-se de les influències estranyes que acompanyen generalment les albors de tota carrera artística, seguint un camí traçat dins l'esfera del seu propi sentir.

El conjunt de les obres és encomiable pels valors que assoleixen i per les possibilitats que en l'autor descobreixen.—B. B. C.

RECULLS DE FORA

Començà a Madrid el març parlamentari amb la discussió de la llei de Congregacions, del qual van aprovats fins ara bona part d'articles, sense que la discussió ni l'oposició hagi pogut rebaixar en res el dictamen de la Comissió, força més estret que el primitiu projecte.

Amb el dit projecte, han alternat dos debats sobre els fets de Casas Viejas; el primer (que venia a ésser el tercer sobre el tema) acabà dia 2 amb la presentació d'un vot de censura al Govern, que aquest guanyà, en la votació, per 191 contra 128 vots. Dia 9, en ocasió de votar-se el dictamen sobre construcció d'una carretera a Alacant, obstruccionat pels radicals, es retiraren de la Cambra totes les minories. Dia 10, fou llegit a la Cambra el dictamen de la Comissió parlamentària que havia anat a Casas Viejas, suscitant-se el quart debat sobre el tema, que acabà dia 17 amb l'aprovació d'un vot de confiança al Govern guanyat per 210 vots, en absència de les oposicions. El dia 23, aprovà el Parlament la llei d'incompatibilitats polítiques.

***

Mesclats amb els incidents parlamentaris dels debats sobre els fets de Casas Viejas, hi hagué, fora del Parlament, una acta firmada per uns capitans del Cos d'Assalt, la destitució i empresonament d'aquests, la dimissió i processament després del Director General de Seguretat Sr. Menéndez, i la substitució del General Queipo de Llano en el Gabinet Militar de la Presidència de la República.

***

En el Parlament català, ha seguit la discussió del projecte d'Estatut interior de Catalunya, alternada amb la del projecte de substitució dels ajuntaments elegits segons l'article 29.

***

Dia 4, prengué possessori de la Presidència dels Estats Units i prestà el jurament de fidelitat a la Constitució, el nou President Franklin Roosevelt, primer president del Partit Demòcrata, d'ençà de Wilson.

L'entrada del nou President coincidí amb la crisi bancària nordamericana que amenaçava amb una catàstrofe del dòlar or, crisi iniciada pels bancs de Detroit (Michigan) i per a conjurar la qual el nou President fou investit de plens poders. Foren suspeses dràsticament per uns dies les operacions a tots els Bancs del país, i tancades les Borses. En ésser obertes de bell nou, el dòlar es cotitzava a Espanya a 11'97.

***

Dia 5, foren celebrades les eleccions generals alemanyes, que donaren, a la fi, al Nacional-socialisme hitlerià i forces coaligades, una majoria suficient per a desplegar la seva política dins el quadre parlamentari d'una constitució (la de Weimar) que no s'estan de vulnerar de paraula i de fet.

El resultat foren, per llocs del Reich: Nazis, 288 (amb 17 milions de vots); Social-demòcrates i Demòcrates: 125; Comunistes: 81; Zentrum Catòlic: 73; Bloc Nacionalista de Hugenberg: 52; Partit Populista Bavarès: 19; Partit agrari Wurtemberguès: 1; Agraris alemanys i Hannoverià: 8.

El nou Reich es reuní a l'Església Militar Luterana de Postdam—per haver estat incendiat l'antic edifici del Reich—i aprovà l'atorgació de poders extraordinaris al govern per quatre anys.

Fins ara, les notes sobressortints de la política nazi al poder són: la resurrecció de la tendència militaritzant prussiana; i la persecució de comunistes—als quals no s'ha permès l'accès als seus escons del Reich—i de jueus, duita a uns termes de violència que no semblaven possibles, en un país cult, als nostres dies.

***

De Ginebra, cal esmentar la retirada del Japó de la S. de N. per haver aprovat aquell organisme internacional, a la fi, l'informe dels 19 sobre el conflicte armat entre el Japó i la Xina.

***

La nota més espectacular, i qui sap si més eficaç, del mes en el fet de les relacions internacionals, l'ha donada la presentació del pla anglès de desarmament, i la visita de Mac Donald i Simon a Roma i París, a entrevistar-se amb Mussolini i Daladier, en vistes a salvar la conferència del Desarmament i arribar a algun acord concret entre tots els Estats.

***

Una altra nota de possibles conseqüències, fins ara no aclarit el fet que la motivà, fou l'empresonament de tres enginyers anglesos pel govern de Moscó, amb la consegüent protesta del govern de Londres, i, sembla, l'inici de ruptura de les relacions comercials entre els dos Estats.

***

A Barcelona, on vivia, morí dia 26 de febrer el mallorquí Miquel Sastre Sauna, escriptor de qüestions socials, tema sobre el qual havia escrit diverses obres, com: *Rasgos fisonòmicos del problema social*; *la Esclavitud Moderna* i d'altres.

***

Els dies 2, 3 i 4, donà a Barcelona tres conferències sobre el temes Amor, Matrimoni i Divorci, el Sr. Angel Ossorio Gallardo.

***

Ha començat a publicar-se a Barcelona una nova revista il·lustrada per a infants: *Plançons*, de la qual van sortits quatre números.

***

Mossèn Riber donà a Madrid una conferència sobre Ramon Lull.

* * *

En el n.º d'octubre-desembre 1932, del *Boletín de la Academia de la Historia*, recentment sortit, publica el catedràtic de la Universitat central de Madrid Sr. Elías Tormo unes interessants comunicacions enviades al diari *El Debate*—on no pogueren sortir per trobar-se aquest aleshores sospès governativament—sobre el III Congrés Internacional d'Arqueologia Cristiana, de Ràvena, en les quals exposa la importància i interès científic del treballs de la reunió.

En el darrer dels seus articles, lamenta el Sr. Tormo la manca d'assistència de representació espanyola—essent ell mateix l'únic, en representació personal i de l'Acadèmia de la Història,—al mateix temps que remarca la importància, en nombre i qualitat, de la delegació catalana integrada per: Mossèn E. Junyent—Conservador del Museu de Vic, i el primer del món que fou doctorat en Arqueologia Cristiana, per l'Institut Pontifici d'Arqueologia Cristiana de Roma, creació de Pius XI—; Mossèn Tremps, Director del Museu Episcopal de Barcelona; Mossèn Vives, de la Biblioteca Balmes; Mossèn Batlle, alumne del darrer curs del Pontifici Institut citat; l'Arquitecte i historiador En J. Puig i Cadafalch i Sra. i el Sr. Pelai. Hi havia també un religiós filipí, el P. R. Ruano, espanyol de naixença. Total 9, entre 600 congressistes. I comenta el Sr. Tormo: "Con amargura lo digo, por razones patrióticas, y más por razones de católico. Que si se habla de "hechos diferenciales" esto que late en lo que estoy diciendo es otro "fet diferencial",,,

* * *

Una Exposició Internacional de pintura contemporània circularà enguany pels Estats Units, de ciutat en ciutat de les més importants, sota el Patronatge del College Art Association. La "Traveling Show" conta unes 400 pintures seleccionades dels més representatius artistes.

* * *

Per iniciativa del rei Fuad d'Egipte, es crea a El Caire una Exposició internacional del cartell de propaganda del turisme.

* * *

A Moscó, de l'1 al 10 de juny, tindrà lloc el 4.º Congrés internacional de l'Arquitectura moderna, organitzat per la U. R. S. S. amb la participació de vint països. Dins aquest mateix any, s'hi celebrarà una exposició corresponent al títol de "Acord amb les noves formes de la vida".

* * *

A esmentar, d'entre els il·lustres desapareguts recents: el Dr. A. H. Saice, professor d'Assiriologia i Egiptologia a Oxford; el Prof. Karl Woermann, Director del Museu de Pintura de Dresde i autor d'una Història de l'Art, de la qual n'existeix una edició castellana en sis toms.

* * *

L'Administració francesa de Belles Arts prengué per primera vegada l'acord d'inscriure a l'Inventari suplementari de Monuments històrics i ar-

tístics cinc colomers situats en diverses municipalitats de la regió de Tolosa, característics del Migdia de França.

***

El Comité Permanent de Exposicions d'art francès a l'estranger ha decidit d'organitzar, per la primavera, una exposició d'art francès contemporani a Madrid. El Govern espanyol, per part seva, aportarà els elements per una Exposició a París de tapissos espanyols.

***

El "Kaiser Friedrich Museum", de Berlín, prepara una exposició de "Els animals en l'art", que comprendrà des de les escultures egípcies més antigues fins al barroc.

***

A Missolonghi (Grècia), la municipalitat ha comprat la casa on visqué Lord Byron, per convertir-la en Museu.

***

Per tal d'encoratjar les recerques sobre les arts populars, la revista *l'Art populaire en France*, obrí un Concurs per premiar les tres millors memòries o estudis que es presentin sobre el tema: *Els petits oficis desapareguts*.

***

En ocasió del 19e Centenari de la Mort de Crist, la Santa Seu organitza a Roma, en el Palau d'Exposicions, una Exposició Internacional d'Art Sagrat, que estarà oberta d'octubre a desembre 1933. L'exposició comprendrà arquitectura, pintura, escultura i gravat; arts decoratives en 10 seccions especials; 1, Arquitectura; 2, Decoració del Temple; 3, Objectes de culte (retrospectius i contemporanis); 4, Música Sagrada, amb audicions; 5, Quadres, reproduccions etc., dels Sants Llocs; 6, Art missional; 7, Exposició de Naixements; 8, Exposició retrospectiva de 1800; 9, Escoles d'Art religiós; 10, El llibre d'Art religiós.

A França, ha estat llançada, per Mr. Gaston Poulain, la idea d'organitzar una exposició sobre el tema: "La Mort de Crist en l'art francès" que comprendria, Crucifixions, Pietats, Davallaments, Sants Enterraments, Calvaris, etc.

***

A l'Institut de Cooperació Intellectual, París, tengué la seva segona sessió el Comité directiu de l'Oficina Internacional de Museus, presidit per Mr. Jules Destrées, Ministre belga d'Estat. En la reunió, després d'examinar diverses qüestions, com l'exportació clandestina d'obres d'art, formació professional dels restauradors, influència del clima marítim en les obres d'art i precaucions a prendre pel transport per mar, fou decidit, en principi, reunir a Madrid per l'octubre d'enguany una Conferència internacional d'experts per l'estudi dels problemes de la construcció moderna dels Museus, organització interior, sistemes de presentació de les colleccions, etc.

***

L'Ajuntament de Madrid ha obert un concurs internacional de projectes de jardins, per a construir en els solars que ocuparen les "Caballerizas" reials,

actualment en demolició. Hi ha un primer premi de 6.000 ptes., un segon de 4.000 i un tercer de 3.000 ptes.

***

Pel setembre d'enguany, ha de tenir lloc a Estocolm la XIII^a reunió del Congrés Internacional d'Història de l'Art, segons acord del darrer, celebrat a Brusselles en 1929. A l'objecte d'organitzar la participació catalana, s'ha constituït a Barcelona un Comitè sota la presidència del Sr. Puig i Cadafalch. Fins ara, han estat anunciades ja set comunicacions: J. Puig i Cadafalch: "Caràcters generals de la Geografia artística", i "La Geografia artística en la formació de l'Art romànic"; A. Soler i March: "L'escultura romànica del segle XIII a Catalunya"; César Martinell: "La influència francesa a Catalunya en el segle XVIII"; J. Puig i Cadafalch: "Contribució a l'estudi dels altars romànics escandinaus"; Mn. M. Trens: "Els altars escandinaus comparats amb els altars romànics catalans"; J. Folch i Torres: "Els frontals romànics catalans, imitació d'icones bizantins".

***

A Berlín, el Museu d'Art popular organitza una exposició consagrada a la Passió i la festa de Pasqua en els costums i arts populars.

N O T I C I A R I

ERRADES

En el número proppassat, en sortiren dues de ben importants que no volem deixar passar per alt, tot demanant-ne disculpes als autors dels respectius treballs i als lectors:

El primer vers de la poesia "Ritmes 174", d'A. Esclasans, aparegut a la pàg. 55, ha de dir:

Retorna del somni la ment vagament tremolosa,

i en la retxa 8.^a de la pàg. 73, s'ha de substituir la paraula *lluminàries* per *llamineries*.

HOSTES IL·LUSTRES

En una caseta dels afores de Gènova, voltada de pau i quietud i amb una esplèndida vista damunt la nostra badia, està hostatjat l'eminent compositor Manuel de Falla. Actualment, treballa en "L'Atlàntida", el poema immortal de Jacinte Verdaguer, que musica en compliment de la promesa que el Mestre Falla féu a Catalunya per l'entusiasta i merescut acolliment amb què el rebé el públic català. Ens atrevim a expressar el desig nostre que a la partitura de "L'Atlàntida" no hi manqui la "Balada de Mallorca". Voldríem que l'ambient de la nostra illa fos ben propici a la inspiració del distingit hoste.

També és entre nosaltres el príncep alemany Lowestein, el qual passa una temporada a Lluch Alcari (Deyà).

ESQUADRA ANGLESA

Han pres redós a la nostra badia una seixantena d'unitats de les esquadres angleses del Mediterrani i de l'Atlàntic. S'han aplegat a les nostres aigües per tal de fer maniobres el vinent mes a les mars meridionals europees. A la nit, s'estenia una llarga faixa de llums dins els dos caps de la badia i tots els dies els carrers eren plens de mariners, que donaven a la ciutat una animació extraordinària.

NOVA INDÚSTRIA

A Manacor, s'ha obert una fàbrica, en la qual se separa la popa del pinyol d'oliva. Aquesta operació es fa mitjançant una màquina inventada per En Lluís Tafur. La popa desferrada, segons es diu, constitueix un menjar per l'aviram i bestiar ben nutritiu i de poc cost.

COL·LECCIÓ DE FOTOGRAFIES D'ART

La Comissió Gestora de la Diputació acordà adquirir una magnífica col·lecció de fotografies d'art medieval mallorquí, que el Museu Arqueològic

de Vic ha fet treure per augmentar el catàleg iconogràfic. El nombre de fotografies és d'un miler i amb elles es posarà la base per a un servei de catalogació i investigació de monuments històrico-artístics de les Balears, que amb el temps caldrà organitzar.

ESLLAVISSAMENT DE TERRES

Ha esdevingut al cim del Puig d'En Fornell de Porreres, el més alt d'aquella rodalia. Format de roques i argila, s'esbocinà el terrer argilós, i en caigueren rost avall grans bocins, que abateren de pas pinedes i obagues.

OBITUARI

Ha mort a París i a la vetla de tornar a Mahó, l'octogenari periodista, Saturní Ximénez Enrich, després d'una vida laboriosa i accidentada. Per tal de seguir d'aprop el curs de la guerra russo-turca en 1877, partí cap a l'Orient i recollí interessants relacions que anava publicant als periòdics europeus i que li donaren prou fama, que acresqué amb la publicació d'un llibre referent a l'esmentat conflicte. A Rússia, on vivia quan esclatà la revolució, posseïa una important biblioteca, valuoses col·leccions d'art, joies i mobles d'estil oriental, que foren destruïts. Fa poc acompanyà el senyor Cambó a Egipte i aquesta expedició li donà motiu per a la publicació d'un llibre. Fou el Sr. Ximénez una vertadera representació de la nostra raça, plena d'inquietuds i d'expandiment.

El 31 de març, morí el nostre bon amic Lluís Obrador i Billon, després d'una llarga malaltia soferta amb resignació exemplar.

Fill del malaguanyat poeta i eminent lullista Mateu Obrador i Benàsser, tengué en ell un bon guiatge per a iniciar-se en el camí de les Lletres. Fou principalment periodista, i els seus *rappports*, plens de gràcia i d'ingeni, són encara recordats amb delectació pels lectors de "La Almudaina" i "Correo de Mallorca", on successivament col·laborà.

Esperit inquiet i aventurer, viatjà molt per Amèrica, on dirigí un periòdic. La malaltia cruel que l'ha portat al sepulcre en la flor de l'edat l'obligà a retornar a Mallorca, on tornava residir des de feia dos anys.

A més dels seus articles periodístics, deixa bon nombre de poesies, algunes d'elles com *La Princesa Fil d'Or* i *La Rondalla de la Mitja Lluna*, plenes d'encís i fantasia i hàbilment versificades, on no és difícil de reconèixer la noble filiació amb les del seu pare, exquisit orfebre del vers.

Descansi en pau.

LES OBRES DE RAMON LULL

Els Diputats per Mallorca, Jaume i Carreres, adreçaren un prec en una de les darreres sessions de les Corts espanyoles al Ministre d'Instrucció Pública, en el sentit que l'Estat torni a ésser subscriptor de les obres de Ramon Lull, com ho havia estat abans de la Dictadura. A l'adveniment del govern dictatorial deixà d'ésser-ho i es truncaren així les col·leccions que de les obres del nostre gran Polígraf anaven fent-se, a mida que eixien els toms, en les biblioteques espanyoles. No dubtam que el dessusdit prec serà atès per qui dedica actualment un gran esment a les biblioteques públiques i les augmenta amb l'adquisició de les obres necessàries pels estudiosos.

UNA PRINCESA ANGLESA A MALLORCA

Ha estat a la nostra illa la princesa Alice, germana del rei Jordi, d'An-

glaterra. En auto, féu una excursió per Valldemossa, Deyà i Sóller, i se n'anà ben complaguda de les belleses naturals de Mallorca.

LES TARIFES TELEFÒNIQUES

La Cambra d'aquesta Ciutat s'adreçà al Subsecretari de Comunicacions per doldre's que la Companyia Telefònica vulgui augmentar en cinc pessetes el preu de l'abonament d'aquest servei. També ha protestat d'aquesta pretensió l'Ajuntament de Ciutat.

MINISTERIO
DE CULTURA

La Redacció solament es fa solidària dels treballs que no porten signatura. Dels articles signats en són responsables llurs autors.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:
ANTONI SALVÀ I RIPOLL

ADMINISTRADOR:
JOAN I. VALENTÍ I MARROIG

Redacció i Administració: *Palacio, 40, baixos.*—Ciutat de Mallorca
Preus de subscripció: Any, 12 ptes.—Trimestre, 3 ptes.—Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D'EN FRANCESC SOLER.—SANT FRANCESC, 2 I 4.—PALMA DE MALLORCA